

NIELUTOŚCIWY (40) ai

nielutościwy (26), **nielitościwy** (14); *nielutościwy OpecŻyw* (2), *ForCnR*, *GlabGad* (3), *MiechGlab*, *Leop* (2), *KochPs* (3), *SkarŻyw* (2), *GrabowSet* (2), *CzahTr*, *KlonWor*, *SzarzRyt*; *nielitościwy Mącz* (3), *RejPos* (2), *Calep*; *nielutościwy* : *nielitościwy BielKron* (5:6), *KochFr* (1:1), *GosłCast* (1:1).

W pisowni łącznej (34), *w rozłącznej* (6).

e oraz o jasne.

sg m N *nielutościwy* (12). ◊ *G* *nielitościw(e)go* (1). ◊ *D* *nielitościw(e)mu* (1). ◊ *A* *nielitościw(e)go* (3), *nielutościwy* (1). ◊ *I* *nielutościwym* (1). ◊ *f N* *nielutościwã* (3). ◊ *G* *nielutościw(e)j* (1). ◊ *n N* *nielitościw(e)* (1). ◊ *G* *nielutościw(e)go* (1). ◊ *A* *nielutościwé* (2); *-é* (1), *-(e)* (1). ◊ *pl N m pers* *nielutościwi* (1). *subst* *nielutościw(e)* (2). ◊ *G* *nielutościwych* (3). ◊ *D* *nielutościwym* (1). ◊ *A m pers* *nielutościw(e)* (3). ◊ *I m* *nielutościw(e)mi* (1). ◊ *V m pers* *nielutościwi* (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde bez cytatu.

1. *Niemłosierny, bezlitosny, okrutny; immisericors Calep, Cn; impius Vulg; apathes Mącz; durus ac ferreus Cn* (35) :

a. *O ludziach i ich cechach* (31) : śilniczem to mężowie wręcz a *nielutościwi*. *ForCnR* D2v; *kthori [Saturnus]* one ziemię y lud łobie przyrownaiąc czyni ie okrutne á *trałliwe*, nie *lukościwego* [!] *przyrodzenia MiechGlab* 36; *BielKron* 71, 77v, 107; *Calep* 508a; *Ze Bog* karze mowiemy/ że *nielutościwy GrabowSet* L2; *Iełt* *łługã* *iego pilnym/ y łługã* *prawdziwym/ A* *mym* *nieprzyacielem/ y* *nielutościwym. GosłCast* 15; *trudno z pãnem/ á/ gdzie* *nielutościwa Pãni* *iełcze/ iákóž* *rzecz* *przećiw* *niéy* *prowódzić? GosłCast* 72; *KlonWor* 39.

nielutościwy na kogo (1): *Powiedziano* *mu/ iłz* *Ian* *Biskup* *Hierozolimłki* [...] *z* *łtał* *łię* *nã* *Biskupłtwie* *łkãpy/ łákomy* *y* *nã* *v* *bogie* *nielutościwy SkarŻyw* 454.

W przeciwstawieniu: »*lutościwy ...* *nielutościwy*« (1): *yž* *tãkie* *krolełtwo* *Kryłtułowi* *przed* *łãdnym* *dnie^m* *przydzie* *nã* *lutościwe* *ludzi/ wyglãdziwłzy* *nielutościwe BielKron* 214v.

W charakterystycznych połączeniach: *nielutościwy(-a, -e, -i)* *Bog, bogacz, człowiek (ludzie)* (3), *mącz* (2), *mistrz, nieprzyjaciel, przyrodzenie, urzędnik, żyd.*

Wyrażenie: »*okrutnik* *nielutościwy*« (2): *Czołó* *podługowate* [...] *łrogie⁸⁰* *znamionuie* *y* *okrutnika* *nie* *lutościwego. GlabGad* N4, P2.

Szeregi: »*nielitościwy, niemłosierny*« [*szyk 1:1*] (2): *Areopagita, [...] Metaph.* *Nielitościwy* *niemłosierny* *człowiek. Mącz* 15c, 12a.

»*okrutny* *a* *nielutościwy*« (1): *mężowie* *okrutni* *a* *nielutościwi/ ij* *czemu* *takowé* *okrucieństwo* *nãd* *vmarly^m* *ciãłem* *dziãłãcie? OpecŻyw* 153v.

»*nielutościwy* *a* *złóściwy (a. zły)*« [*szyk 1:1*] (2): *OpecŻyw* 108v; *Krol* *pierwej* *podatkãmi* *wielkimi* *y* *nieznośnemi/ y* *złemi* *ã* *nielutościwemi* *vrzędniki* *trapić* *Chrześciãny* *poczãł SkarŻyw* 304.

W przen (2) : *Wyrwi* *mię* *z* *ręku* *nielutościwych* *Nieznãiomego* *łudu KochPs* 209 [*idem*] 209.

Przen (3) :

Wyrażenie: »śmieré nielutościwa« [szyk 2:1] (3): *KochFr* 122; *CzahTr* L3v; Nogą nielutościwey śmierci podeptány. Pytałz przecz ták nadobny kwiátecze/ ku wiośnie Gdy drugie kwiátki rofną/ z nowu niewyrośnie? *SzarzRyt* D2.

a. *W funkcji rzeczownika* (7) : Niemálz miru nielutościwym *Leop Is* 48/22; Ia też wiem iż tym dobre w oczy záchodzi ktorzy fie Bogá boią y wielbią/ á nielutościwemu namnieyfze dobro przydzye *BielKron* 81, 214.

W połączeniu szeregowym (1): podbrodek konczáti y zaostrzony, iako też y nos, gniewniwego fmiálego á nie lutościwego takéż y chytrcza znamionuie. *GlabGad* O7.

W przeciwstawieniach: »nielutościwy ... litościwy, sprawiedliwy« (2): zniewoliwífzy nielutościwe/ będą litościwi pánowác ná thym świece. *BielKron* 214v, 80.

W porównaniu (1): A nielutościwy iáko morze wrzące/ ktore fie nie może vpokoíc *Leop Is* 57/20.

b. *O czynach* (4) : iákie ták okrucieństwo/ łupieństwo/ morderstwo nielithościwe czynili Hifzpáni z Niemcy/ wyłowíc trudno *BielKron* 204v; Piřzą też iż to byłá pomřtá Boża nań o nielutościwy wczýnek ktory wczýnił nád pierwřzą żoną řwoią *BielKron* 368.

W połączeniu szeregowym (1): Czemuř [...] ten święty obraz iego máżeřz á plugáwífz řprořnořcią frogiego/ nielutościwego/ á niekrzeřciánřkiego żywotá řwego? *RejPos* 164v.

Wyrażenie: »nielitościwe niemilosierdzie« (1): A tu pomysřł moy miły brácie/ co to ieřł tákie nielitościwe á nie krzeřciánřkye niemilosierdzye twoie/ [...] zámucíc wřzytki rzeřze niebieřkie *RejPos* [249].

2. *Ciężki, trudny do zniesienia; saevus Mącz* (5) : ieřli pobory nielitościwe będą vmnieyfzone/ tedy niebędziem fie wymáwiác řpořług *BielKron* 221; *Mącz* 364a; *KochPs* 162; *KochFr* 110.

Szereg:»srogí, nielutościwy« (1): KAZ/ niech moie teřkliwe Trořki/ ktore mnie do dná pogrążáią/ A śwíátem przyćifkáią/ Srogie/ nie lutościwe/ Acz nie ieden dzień/ řercá źrzeć przeřtáią. *GrabowSet* K2.

Synonimy: **1.** ciężki, frasowliwy, frasowny, gniewliwy, gniewniwy, nieludzki, niemilosierny, niemilościwy, nieubłagany, okrutny, przykry, srogí, surowy, tyrański, złościwy, źły; **2.** bolesny, ciężki, dokuczliwy, dokuczny, dolegliwy, ogromny, srogí, surowy.

Cf **LUTOŚCIWY**